

Scenariusz zajęć w oparciu o film „Bрудna robota” („Tungskjæernerne”) w reż. Solveig Melkeraaen

Autor: Maciej Pietrzak

Wiek uczniów: 10–12 lat

Czas: 45 min.

Temat: Czy dorabianie do kieszonkowego jest etyczne?

Formy pracy: heureka, praca z tekstem, praca w grupach

WPROWADZENIE

Film „Bрудna robota”, wokół którego skupia się poniższa propozycja zajęć edukacyjnych, to **pełnometrażowy dokument** opowiadający o losach dwójki norweskich dzieci – dziewięcioletniej Ylvy i dziesięcioletniego Tobiasa. W czasie ferii zimowych mieszkająca na co dzień w Oslo dziewczynka wyrusza w podróż na północ kraju, gdzie w niewielkim rybackim miasteczku żyją jej dziadkowie. Bohaterka, zgodnie z rodzinną tradycją, zarabia swoje pierwsze pieniądze, pracując przy odcinaniu języków dorszy w lokalnej przetwórni ryb. W czasie swojego pobytu Ylva zaprzyjaźnia się z wprawionym w tym fachu Tobiasem. Film porusza **temat dziecięcej pracy** w historycznej perspektywie, konsekwentnie zestawiając losy protagonistki z rodzinnymi fotografiami z dawnych epok, gdy praca najmłodszych nie była wyborem, a koniecznością. Seans filmowy jest zatem dobrą okazją do rozmowy na temat **etycznego aspektu dziecięcej pracy**.

ROZGRZEWKA | 10 minut

Nauczyciel wita się z uczniami i pyta ich, czy kiedykolwiek w czasie wolnym od szkoły zdarzyło im się pracować. Jeśli znajdują się uczniowie, którzy mają za sobą podobne doświadczenia, prowadzący prosi, by podzielili się z grupą swoją historią oraz by wskazali motywacje, które skłoniły ich do podjęcia wakacyjnej pracy. Wszystkie odpowiedzi można zapisywać na tablicy (w przypadku zajęć zdalnych – na tablicy wirtualnej).

Nauczyciel prosi uczniów, by zwrócili uwagę na zapisane na tablicy powody, spośród których najprawdopodobniej pojawią się hasła o zbieraniu pieniędzy na własne potrzeby lub zachcianki bądź o dorabianiu do kieszonkowego. Warto w tym miejscu **zainicjować krótką dyskusję**, podczas której nauczyciel zwróci uwagę uczniów, że podobne motywacje towarzyszą bohaterom filmu i to dzięki wspólnocie doświadczeń mogą się oni z nimi łatwo identyfikować pomimo różnic kulturowych i geograficznych.

DZIAŁANIE 1 | 15 minut

Nauczyciel prosi uczniów o przeczytanie krótkiego artykułu znajdującego się w materiałach dodatkowych dołączonych do konspektu.

Po uważnej lekturze nauczyciel rozpoczyna **krótką dyskusję** na temat wydźwięku przeczytanego tekstu. Rozmowę można zainicjować, prosząc uczniów o wskazanie tych fragmentów tekstu, które ich zdaniem wyrażają stanowisko autora w kwestii dziecięcej pracy.

Przykładowe fragmenty:

„Praca dzieci zawsze wzbudzała kontrowersje [...]”

„[...] niepokój wzbudza sposób zarobkowania norweskich dzieci [...]”

„[...] jest to sposób zarobku, który może budzić wątpliwość pod względem moralnym.”

W trakcie rozmowy głównym zadaniem nauczyciela jest subtelne naprowadzenie uczniów na fakt istnienia dychotomii pomiędzy stanowiskami autora tekstu oraz cytowanych przez niego osób. Podczas gdy autor zdaje się mieć moralne wątpliwości co do opisywanego tematu, bohaterowie jego artykułu zwracają uwagę przede wszystkim na zalety podejmowania pracy przez najmłodszych.

DZIAŁANIE 2 | 10 minut

Nauczyciel dzieli uczniów na dwie grupy i prosi, by rozsiedli się w przeciwległych częściach sali. W przypadku zajęć online należy umożliwić podopiecznym pracę w osobnych podpokojach stworzonych w ramach programu wideokonferencyjnego (np. Zoom lub MS Teams).

Zadaniem każdej z grup będzie wypisanie możliwie wielu argumentów popierających następujące tezy:

GRUPA NR 1 – PRACA DZIECI JEST NIEAKCEPTOWALNA.

Przykładowe argumenty:

- Dzieciństwo to czas na naukę, praca może kolidować z edukacją.
- Dzieci powinny mieć czas na zabawę, praca go odbiera.

GRUPA NR 2 – DORABIANIE W WAKACJE MA POZYTYWNE STRONY.

Przykładowe argumenty:

- Zarobkowanie pozwala na realizację własnych zachcianek.
- Wakacyjna praca uczy nawyków przydatnych w przyszłości.

WSPÓLNE PODSUMOWANIE | 10 minut

Po upływie czasu na grupowe narady nauczyciel prosi uczniów o odczytanie swoich wniosków i inicjuje dyskusję wokół zasadności powyżej zapisanych tez. Po raz kolejny nauczyciel powinien się starać umiejętnie moderować rozmowę, by uzmysłowić uczniom kilka istotnych kwestii:

- Dzieci nigdy nie powinny zarabiać na swoje utrzymanie.
- Praca dzieci jest nieakceptowalna, gdy pozbawia je istotnych składników dzieciństwa, koliduje z ich rozwojem, edukacją lub jest szkodliwa zdrowotnie czy moralnie.
- Czym innym jest natomiast okazjonalne zarobkowanie w okresie wolnym od szkoły, które może być cennym doświadczeniem.

Powyższe opinie warto zilustrować przykładami z obejrzanego wcześniej filmu:

Tragedię dzieci zmuszonych do pracy w wyniku zewnętrznych okoliczności uosabiają tu przodkowie Ylvy, o których wspomina babcia dziewczynki. Przed laty musieli oni pracować, by wspomóc finansowo rodzinę, co uniemożliwiało im naukę i korzystanie z uroków dzieciństwa.

Pracę jako okazjonalną, wakacyjną przygodę przeżywają natomiast Ylva z Tobiasem, dla których jest ona możliwością zbierania pieniędzy na realizację własnych marzeń (kupno upragnionej łódki, przygarnięcie króliczka). Dla bohaterów to również czas nawiązywania przyjaźni.

ZADANIE DODATKOWE/DOMOWE

W ramach zadania domowego nauczyciel prosi uczniów, by porozmawiali ze swoimi dziadkami i rodzicami na temat ich pierwszych pracowniczych doświadczeń. Czy zdążyło im się pracować w wakacje? Jeśli tak, to w jakim zawodzie?

Wnioski z przeprowadzonych rozmów powinny zostać zapisane w zeszycie w formie notatki.

MATERIAŁY DODATKOWE

KONTROWERSYJNA PRACA DZIECI: 1200 KORON ZA GODZINĘ WYCINANIA JĘZYKÓW DORSZY

Praca dzieci zawsze wzbudzała kontrowersje – szczególnie w Polsce. Tym bardziej niepokój wzbudza sposób zarobkowania norweskich dzieci w ferie zimowe. Dzieci na Lofotach zarabiają nawet 1200 koron za wycinanie języków dorszom.

Dyrektor regionalny NHO Nordland (Norweska Konfederacja Pracodawców) Ole Hjartøy podczas rozmowy z telewizją NRK nie ukrywa swojego zadowolenia z pracy, jaką mogą wykonywać norweskie dzieci i nastolatki. Zapytany o opinię, mówi: „Te dzieci i młodzież nie tylko zarabiają bardzo dobre pieniądze, ale także zdobywają cenne doświadczenie zawodowe. Dostają one cenną lekcję, a mianowicie, że ciężka praca daje wymierne efekty. Dzieci naprawdę ciężko pracują za te 40 000 koron tygodniowo. Czują także przedsmak życia zawodowego”.

W tej samej rozmowie zapewnia on też, że jest to prawdopodobnie najlepiej płatna praca dla dzieci w Norwegii, ale też bardzo ciężka – wymaga zaangażowania i wysiłku. To wiele godzin naprawdę trudnej pracy.

Nieustające zapotrzebowanie na dorsza – wielkie połowy...

Dorsz ma coraz większe znaczenie w branży handlowej. Popyt na niego rośnie – szczególnie w Hiszpanii, Szwecji, Danii, Anglii, Niemczech. Zamiłowanie do tej właśnie ryby podkreśla również Willy Godtlieb, szef ds. sprzedaży w norweskiej organizacji rybackiej Norges Råfisklag:

„W Norwegii też dużo ich jemy. Języki dorsza są ważnym dodatkowym surowcem w produkcji”.

Malownicze Lofoty i młodociani pracownicy

Piękna przyroda, malownicze Lofoty, a w tle ciężka i dość nietypowa praca dzieci. Z jednej strony pozwalająca zarobić dzieciom pierwsze pieniądze, będąca pewnego rodzaju krokiem na drodze ku dorosłości. Z drugiej jest to sposób zarobku, który może budzić wątpliwość pod względem moralnym. My zostawiamy to indywidualnej ocenie...

Źródło: <https://wataha.no/2019/03/12/kontrowersyjna-praca-dzieci-1200-za-godzinne-wycinanie-jezykow-dorszy/>

